

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

І.А.Кузик, аспірант

Уманський державний аграрний університет

У статті розглянуто питання формування і функціонування ринку продукції птахівництва в умовах реструктуризації економіки та реформування продуктивного підкомплексу птахівництва. Визначено основні чинники, які впливають на формування ринку продукції птахівництва та її конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Сучасна ринкова економіка потребує відповідного підходу до формування економічного механізму забезпечення ефективного розвитку птахівництва та формування ринку її продукції. Потреба в розв'язанні такого завдання посилюється розбалансованістю ресурсного потенціалу, ціновим диспаритетом, нееквівалентним обміном між галузями ресурсного забезпечення та підприємствами з виробництва продукції птахівництва. Формування ефективного ринку продукції птахівництва обумовлюється багатьма економічними, соціальними та політичними чинниками, а в умовах відкритої економіки певною мірою визначається здатністю країни та її товаровиробників протистояти конкуренції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання. Слід зазначити, що в нашій країні над розв'язанням цього завдання працюють науковці: Н.М.Башкирев, О.М.Бевз, В.І.Бойко, М.П.Вітковський, Ю.Я.Гапусенко, І.А.Колесникова, В.А.Лук'янов, О.О.Лук'яненко, Б.А.Мельник, Н.В.Сеперович, А.І.Шомін, О.М.Шпичак та інші. Але в теоретичному, методологічному і практичному аспектах до цих пір не розроблено систему раціонального поєднання механізмів державного аграрного протекціонізму з механізмами ринкового саморегулювання. Все це потребує розробки та впровадження науково

обґрунтованого механізму формування і забезпечення функціонування ринку продукції птахівництва.

Результати дослідження. Дослідження показали, що порушення рівноваги між попитом, з урахуванням медичних норм споживання продовольства, та купівельною спроможністю населення вказує на необхідність розробки результативного економічного механізму формування та забезпечення функціонування ринку продукції птахівництва. Потреба в новому концептуальному підході до удосконалення економічного механізму ринкової економіки підтверджується деякими негативними тенденціями в розвитку галузі птахівництва [1].

В умовах лібералізації цін, як основи ринкових відносин, а також з врахуванням кризового стану в агропромисловому виробництві, регулювання ринку продукції птахівництва повинно здійснюватися під впливом механізму державного аграрного протекціонізму. Слід виділити основні напрями реалізації такої політики [2]:

- державне регулювання цін на основі стабілізуючих факторів виробництва та дотаційна підтримка комбикормової промисловості;
- розробка та реалізація програми розвитку птахівничої галузі з використанням централізованих та місцевих бюджетних коштів;
- пряма фінансова допомога суб'єктам діяльності, які займаються виробництвом продукції птахівництва;
- державна підтримка об'єктів селекційно-племінної роботи;
- обґрунтований фінансовий механізм та механізм фінансової політики;
- щорічне визначення в державних програмах різних видів та розмірів квот на продукцію птахівництва.

Вважаємо, що для підвищення конкурентоспроможної продукції птахівництва, забезпечення нею населення України, використання науково-технічного потенціалу галузі, ство-

рення відповідних умов для залучення вітчизняних, іноземних інвесторів та виходу з кризового стану необхідно:

- створити відповідні економічні і соціальні умови для товаровиробника, зокрема звільнити птахогосподарства від сплати штрафних санкцій за несвоєчасні розрахунки з бюджетом;
- поліпшити генофонд птиці шляхом створення порід і кросів, придбання перспективних кросів;
- виділити з державних та місцевих бюджетів кошти на здійснення селекції та забезпечення птахівництва необхідними біологічними препаратами і діагностиками;
- переорієнтувати структуру посівних площ птахогосподарств на виробництво білково-вітамінних і енергетичних кормів та розширити площі земельних угідь птахогосподарств за рахунок приєднання або оренди земель колективних, державних та інших сільськогосподарських підприємств, що збільшить питому вагу власних комбікормів і здешевить їх;
- зміцнити матеріально-технічну базу шляхом заміни фізично зношеного технологічного, енергетичного устаткування і впровадження енергозберігаючих технологій;
- забезпечити рівні умови для товаровиробників у господарствах різних форм власності та збільшити продаж молодняку птиці населенню за рахунок дотацій птахівничим господарствам;
- стимулювати експорт, поглибити переробку продукції, розширити асортимент та мережу фірмової торгівлі продукцією птахівництва;
- створювати спільні підприємства з птахогосподарствами в межах єдиного технологічного процесу, з вітчизняними та іноземними виробниками племінної продукції, комбікормів, технологічного устаткування, преміксів, ветеринарних препаратів, з комерційними і фінансовими структурами;

- розвивати птахівництво в фермерських та підсобних господарствах населення за рахунок практичної допомоги в забезпеченні молодняком птиці;
- поглибити кооперацію господарств суспільного сектора з особистими підсобними та фермерськими господарствами, спрямовану на поліпшення використання їх потенціалу у збільшенні виробництва продукції птахівництва;
- відновити і розширити виробництво продукції птахівництва на промисловій основі, використавши для цих цілей існуючий потенціал птахофабрик і спеціалізованих господарств;
- надати комплексам і птахофабрикам можливість одержання пільгових кредитів, встановити дотації птахівничим господарствам на добовий молодняк і птицю, що реалізується населенню;
- спрямувати інвестиції на реструктуризацію переробних підприємств і розширення виробництва продуктів, орієнтованих на експорт.

Створення умов для формування ефективного конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва повинна забезпечувати державна аграрна політика [3]. Пояснюється це тим, що в сучасних умовах сільське господарство України по суті є фінансовим донором інших галузей. Більше того, в Україні немає жодної птахофабрики, яка б не освоювалася чи не відновлювалася. Проте довготривалий занепад цієї галузі призвів до занепаду комбікормових заводів. А тому сьогодні держава активно стимулює розвиток птахівництва.

Поряд з цим, протягом поточного року спостерігалися негативні тенденції, що призвели до значного підвищення собівартості виробництва м'яса всіх видів птиці. Так, у 2007р. зросли ціни на основні види фуражних культур (до 1100 грн за 1 тонну пшениці, до 1100 грн за 1 тонну кукурудзи та соняшниковий шрот до 1300 грн за 1 тонну, або в 2-2,5 рази відносно рівня 2006 року) і відповідно готові комбікорми та енергоносії (вартість газу з 1 січня 2007 року збільшилась на 40 від-

сотків). Враховуючи те, що в структурі собівартості м'яса птиці комбікорми та енергоносії займають **65-75** відсотків, різко зросла собівартість продукції.

Характерною рисою галузі є її розвиток на приватній основі (табл.).

На початок **2008** року численість поголів'я птиці всіх видів по всіх категоріях господарств України склала **168,3** млн голів, що на **1%** більше, ніж за аналогічний період **2007** року. При цьому в сільськогосподарських підприємствах поголів'я птиці збільшилось на **9,9%** і в даний час нараховує **79,4** млн голів. В господарствах населення численість поголів'я склала **88,9** млн голів, що на **5,7%** нижче в порівнянні з показниками **2007** року.

Таблиця

Чисельність поголів'я птиці в Україні по категоріях господарств, млн голів

Категорії господарств	на 1 грудня		2007р. в % до 2006р.	на 1 січня		2008р. в % до 2007р.
	2006 р.	2007 р.		2007 р.	2008 р.	
Всі категорії господарств	180,184	181,964	101,0	166,531	168,251	101,0
В тому числі:						
сільськогосподарські підприємства	73,986	82,350	111,3	72,219	79,355	109,9
господарства населення	106,199	99,614	93,8	94,312	88,896	94,3

*За даними Держкомстату України

Птахівництво уже зараз демонструє, що інтереси бізнесу знаходять державну підтримку. Ми маємо сприятливу законодавчу базу, яка визначає розвиток птахівництва, розроблено нормативні документи та конкретну програму його розвитку. Але слід докласти чимало зусиль для того, щоб вивести на промисловий рівень розведення гусей, качок, індиків. Необхідно зацікавити бізнесменів розвивати й ці підгалузі, особливо такі екзотичні, як розведення страусів і перепелів.

Все це дає можливість зробити висновок, що підвищення рівня насиченості продовольчого ринку України продукцією

птахівництва неможливо забезпечити лише за рахунок особистих підсобних господарств населення, оскільки в останніх існує певна межа насиченості поголів'я тварин і птиці [4]. Така позиція підтверджується результатами оцінок офіційної статистичної інформації щодо динаміки обсягів та структури виробництва продукції птахівництва (рис. 1).

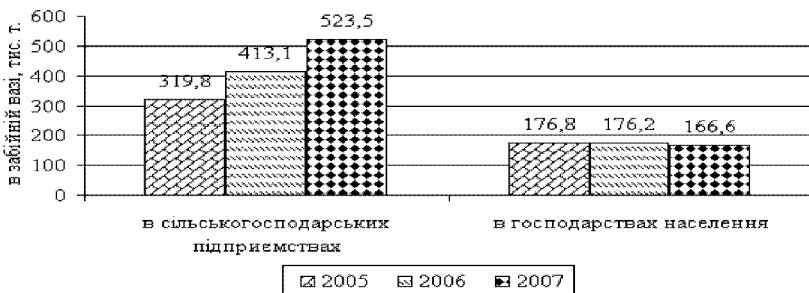

Рис. 1. Обсяги виробництва мяса птиці в країні по категоріях господарств станом на 01.01.2008 року
*За даними Держкомстату України

За результатами досліджень слід зробити висновок, що підвищення рівня насиченості продовольчого ринку України продукцією птахівництва можливо лише за рахунок великих спеціалізованих підприємств птахівничого напрямку (рис.2) і частково особистих підсобних господарств населення (рис.3).

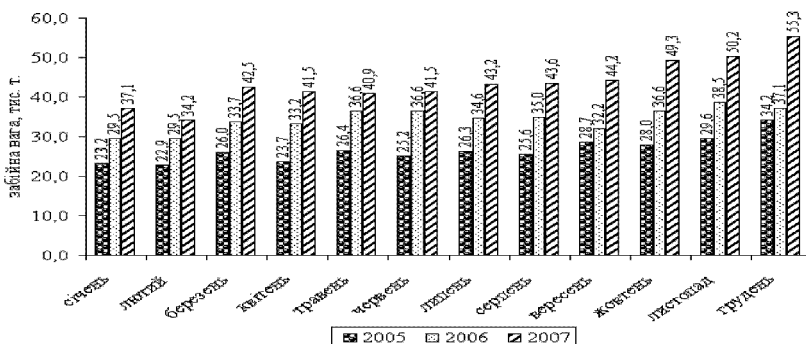

Рис. 2. Динаміка виробництва мяса птиці всіх видів в сільськогосподарських підприємствах
*За даними Держкомстату України

В процесі дослідження було виявлено залежність розвитку ринку продукції птахівництва від таких факторів : платоспроможність населення; соціально-політичні ризики; фінансово-кредитне та інвестиційне забезпечення галузі птахівництва; рівень економічного розвитку підприємства птахівничого напрямку та використання внутрішньосистемного потенціалу господарюючих структур.

Можна побачити, що розвиток ринку продукції птахівництва значною мірою залежить від використання факторів внутрішньосистемного характеру, зокрема, потужностей птахофабрик, схем реалізації продукції, сегментів ринку (рис.4). Лідерами за об'ємами реалізованої на забій птиці, за даними Асоціації «Союзу птахівників України», незмінно залишаються: Київська область – 176,4 тис. тонн, Дніпропетровська область - 114,7 тис. тонн, АР Крим – 86,8 тис. тонн, Черкаська область - 109,5 тис. тонн, Донецька область – 32,9 тис. тонн, Харківська область – 27,7 тис. тонн, Волинська область – 28,3 тис. тонн, Львівська область – 29,9 тис. тонн [5].

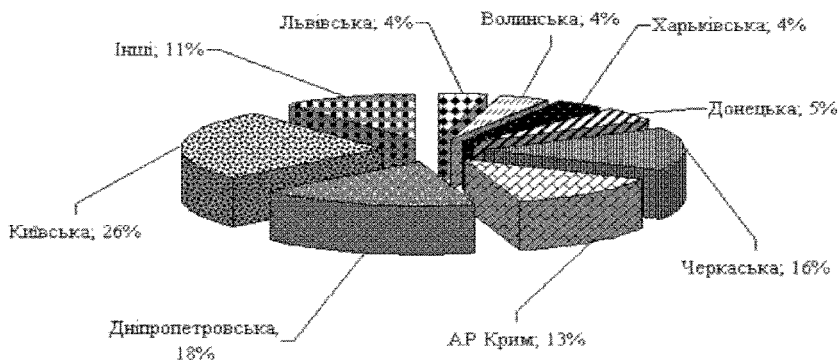

Рис. 4. Питома вага регінів за реалізацією на забій птиці всіх видів в Україні, станом на 1 січня 2008 року (жива вага, тис. т.)

* За даними Асоціації Союзу птахівників України

В результаті на душу населення виробляється 16 кг м'яса птиці, а в розвинутих країнах Європи — 25 кг. До 2009 року планується довести виробництво м'яса птиці до 1 млн т у рік. Цього буде достатньо для покриття потреб внутрішнього ринку і забезпечення високого рівня споживання. Спостереження показали, що кінцева результативність птахофабрик значною мірою залежить від розвитку експортно-імпортних операцій, їх обсягів та збалансованості. Проте експорт планується розпочати лише в 2010 році.

Встановлено, що попит на продукцію птахівництва, зокрема м'ясо птиці, і її пропозиція не є стабільними в часі, а коливаються залежно від рівня доходів населення, пори року, святкових днів, можливостей насичення регіонального продовольчого ринку та дієвості місцевих органів управління.

Висновки. В процесі дослідження виявлено закономірність, яка базується на комплексному і системному підході до розвитку птахівництва та інших складових єдиного виробничого циклу – виробництва і ціни зернових, комбікормів та доходів населення, як основних споживачів продукції птахівництва. Розбалансованість зазначених елементів призвела до порушення рівноваги між попитом і пропозицією, що неминуче негативно позначилося на розвитку птахівництва.

Вважаємо, що підвищенню ефективності функціонування птахофабрик і підприємств комбікормової промисловості, як єдиної інтегрованої системи, сприятиме система заходів макро- та мікроекономічного плану, яка включає: формування інтеграційних систем корпоративного типу, реалізацію можливостей використання стратегій цінових поступок, стимулюючу фіскальну політику, пільгове програмне кредитування, економічні механізми помірної фінансової політики, механізми аграрного протекціонізму, інвестиційне забезпечення, єдину методологію ціноутворення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гудзінська Т. О. Основи формування ринкових відносин в галузі птахівництва / Т. О.Гудзінська // Вісник аграрної науки. — 1997. —№ 11. —С. 79-80.
2. Гуренко Т. О. Шляхи удосконалення економічного механізму формування і функціонування ринку продукції птахівництва / Т. О. Гуренко // Науковий вісник Національного аграрного університету. — 1999. — Вип. 14. — С. 346-348.
3. Гудзінська Т. О. Фактори забезпечення результативності організаційних систем / Гудзінська Т. О., Гайдамак Н. В. // Удосконалення управління соціально-економічним розвитком АПК: Зб. наук. пр. — К.: НАУ, 1996. — С. 96-98
4. Гудзінська Т. О. Механізм формування ринку продукції птахівництва в адміністративних районах / Т. О.Гудзінська // Соціально-екологічні проблеми розвитку адміністративних районів. Наук. доп. міжнародн. наук.-практ. конф. — Тернопіль. – Львів. — 1997. —С. 52-54.
5. Аналіз ринку м'яса птиці України станом на 1 січня 2008 року // Асоціація "Союз птахівників України". —К., 2008. — 14 с.